

УДК 37(092)(460)

Зайченко Н. І.

докт. пед. наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет "Чернігівський колегіум"
імені Т. Г. Шевченка

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4961-4711>

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ МАРІЇ ДЕ МАЕСТУ

Визначна іспанська освітянка Марія де Маесту (Maria de Maeztu у Whitney) (18.07.1882, Віторія-Гастейс, Іспанія – 7.01.1948, Мар-дель-Плата, Аргентина) у численних публікаціях, особливо ранніх, зверталася до проблематики соціальної педагогіки. У статті "Соціальна педагогіка" (Nuevo Mundo, 1912) [1] Марія де Маесту вказувала на актуальність студій із соціальної педагогіки професора Марбурзького університету Пауля Наторпа (Paul Gerhard Natorp). Освітянка була послідовною прихильницею соціально-педагогічного вчення Пауля Наторпа. 1914 року Марія де Маесту переклала на кастильську мову працю німецького педагога "Релігія і людяність: релігія в межах людяності" (Фрайбург, 1894) [9], а наступного року – його "Курс педагогіки" (Марбург, 1905) [10].

На погляд Марії де Маесту, наторпівська соціально-педагогічна ідея мала свій конкретно-історичний смисл, адже поставала з необхідності всенародного просвітництва. Соціально-педагогічна ідея стала результатом боротьби за освіту всіх народних класів.

Марія де Маесту пояснювала, що на межі XIX – XX століть соціальна педагогіка закономірно була протиставлена індивідуальній педагогіці. Якщо індивідуальна педагогіка бачила на меті формування індивіда ізольованого, окремого, віддільного від спільноти, начебто така абстракція була конкретною людською реальністю, то соціальна педагогіка – націлювалася на змінення суспільства в цілому, за допомогою виховання, відповідного до прагнень та ідеалів членів суспільства [1, с. 7].

Раніше, у публікації "Соціальне виховання" (Nuevo Mundo, 1911) [2] Марія де Маесту стверджувала, що "розбудова єдиної школи втілюватиме зобов'язання держави піклуватися про всіх, спрямовувати

й настановляти підданих, орієнтуючи їх відповідно до ідеалу, задуманого для епохи" [2, с. 4]. Саме нова єдина школа спроможна забезпечити реалізацію соціально-педагогічної ідеї, її новаторського імпульсу порівняно з ідеєю індивідуального виховання.

Зауважувала освітянка і про те, що теперішня іспанська народна школа не відповідає новим суспільним викликам, а для її масштабного реформування необхідні об'єднані колективні національні зусилля. Єдина школа, призначена для всіх дітей, перетвориться на "школу миру й гармонії, далеку від будь-якої політичної незгоди, відкриту для всіх можливостей людського життя" [2, с. 4].

У замітці "Про бідних дітей" (Nuevo Mundo, 1911) [3] Марія де Маесту наголошувала, що "соціальне виховання на противагу індивідуальному вихованню, яке сприяє віддаленню людей одне від одного, генерує розподіл суспільства на касти й боротьбу класів, має розв'язувати кардинально інше завдання" [3, с. 5].

Педагогиня пояснювала, що соціальне виховання, засноване на принципі людського братерства, здатного об'єднати усіх людей дивною ниткою всесвітньої любові, сприятиме наближенню людей одне до одного та слугуватиме всезагальному порозумінню.

У подальшому лекційному дискурсі Марія де Маесту методично обстоювала соціально-педагогічну ідею. Наприклад, 30 березня 1917 року у мадридському Атенеї освітянка викладала лекцію на тему "Соціальна педагогіка", у якій здійснювала аналіз взаємодії школи та родини, вчителів та батьків учнів [4, с. 3].

Цей захід був останнім у циклі лекцій Марії де Маесту "Філософські основи педагогіки. Соціальна педагогіка". Попередні лекції викладалися 13 і 20 березня 1917 року в Атенеї [5, с. 3], [11, с. 16].

У ході лекторію "Актуальна концепція великих педагогічних проблем", організованому Марією де Маесту для студентів аргентинського Університету Ла-Плати в 1927 році, вона доводила, що концепція єдиної школи є "безпосереднім наслідком соціальної педагогіки" [6, с. 436].

У лекції "Нові ідеали школи", викладеній в Атенеї Альбасете 10 травня 1929 року, Марія де Маесту продовжувала розмислювати стосовно єдиної школи. Розглядаючи її генезу, лекторка здійснювала аналіз педагогічних концепцій Жан-Жака Руссо і Генріха Песталоцці.

Вона підкреслювала, що "справжня соціальна педагогіка починалася саме з Песталоцці" [7, с. 2].

У грудні 1929 року Марія де Маесту запропонувала проведення лекторію в Іспано-кубинській інституції культури. Одна з лекцій присвячувалася постаті Генріха Песталоцці та його соціально-педагогічним ідеям [8, с. 10], [12, с. 16].

Список літератури

1. Maeztu M. Pedagogia social. *Nuevo Mundo*. 1912, Jueves de 28 de noviembre. № 986, año XIX. P. 7.
2. Maeztu M. Educacion social. *Nuevo Mundo*. 1911, Jueves de 28 de diciembre. № 938, año XVIII. P. 4.
3. Maeztu M. Por los niños pobres. *Nuevo Mundo*. 1911, Jueves de 14 de diciembre. № 936, año XVIII. P. 5.
4. Conferencia en el Ateneo. *El Universo*. Madrid, Sabado 31 marzo de 1917. № 7689, año XVIII. P. 3.
5. Para hoy. Ateneo. *El Liberal*. Madrid, Martes 20 de marzo de 1917. № 13640, año XXXIX. P. 3.
6. Maeztu M. Concepcion actual de los problemas de la escuela primaria. *La Escuela Moderna*. 1927. № 433, octubre. P. 433–438.
7. En el Ateneo de Albacete. Conferencia de Maria de Maeztu acerca de "Los nuevos ideales de la escuela". *El Liberal*. Madrid, Sabado 11 de mayo de 1929. № 18243, año LI. P. 2.
8. Curso de conferencias de Maria de Maeztu en la Hispano-Cubana. *Diario de la Marina*. La Habana, Lunes 23 de diciembre de 1929. № 356, año XCVII. P. 10.
9. Natorp P. Religion y humanidad: la religion dentro de los limites de la humanidad: contribucion a la fundacion de la pedagogia social; traduccion y prologo por Maria de Maeztu. Barcelona: Estudio, 1914. 138 p.
10. Natorp P. Curso de pedagogia; traducido por Maria de Maeztu. Madrid: Ediciones de la Lectura, 1915. 126 p.
11. Зайченко Н. І. Іспанський лекційний дискурс про соціальну педагогіку на межі XIX – XX століть. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 84. Т. 1. С. 14–18.
12. Зайченко Н. І. Іспанський лекційний дискурс про соціальну педагогіку у 1920-х роках. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 85. Т. 1. С. 13–17.